

La Fundació Bosch i Cardellach, el propassat 27 d'abril, ens invità a escoltar la conferència que, sota el títol "La delimitació de l'Àrea Metropolitana de Barcelona-Sabadell-Terrassa", ens oferiren Josep Roca, catedràtic d'Arquitectura Legal i director del Centre de Política del Sòl i Valoracions de la UPC i Joaquim Clusa, economista que, actualment, treballa a "Barcelona Regional", Agència Metropolitana de Desenvolupament i d'Infraestructures. Aquest, amb qui parlem, és un home al qual, per imperatius professionals, li toca ser un d'aquells que tenen el privilegi de pensar i de reflexionar sobre el sentit i el desenvolupament de l'àrea metropolitana, l'espai on treballa i on resideix; per tant, algú que pot descriure'ns com es va fent el Sabadell d'avui en dia.

Joaquim, a mi em sembla que l'actual tendència, a l'hora de pensar la ciutat moderna, és la que ens ve marcada pel model funcionalista. És així com tu ho veus?

A veure, copiar els criteris dels americans per definir i per delimitar "ciutat" no és gratuït, però, és clar, implica copiar també les seves hipòtesis. Ells defineixen "ciutat" o "àrea metropolitana" segons la grandària, la densitat, la "connectivitat" o la interacció, i, a més a més, segons l'autosuficiència o l'"autocontenció" d'un fenomen relacional, que és on es viu i on es treballa. Això, potser, és limitat, però, a ells els serveix perquè creuen que el desplaçament entre la residència i el treball, que és quelcom quotidià, és l'indicador més determinant a l'hora de comprendre el concepte "ciutat". Residència-Treball és una relació de base diària.

Però, de quina manera, els fluxos originats pels desplaçaments no obligats, els que genera l'oci, els que defineixen al ciutadà privat, no solament públic, serveixen per a matisar o per a acabar de fer una anàlisi més completa?

Al model americà, aquest criteris no hi apareixen. Realment, no compten. **Aleshores, traduir-lo a la realitat**

Entrevista a Joaquim Clusa

ANA FERNÁNDEZ ÁLVAREZ

mediterrània, pot servir-nos?

Té limitacions, és veritat. Però no podem oblidar els treballs fets per l'Institut d'Estudis Metropolitans que intenten incloure, precisament, tots aquests altres criteris més propis de la nostra realitat europea en els quals apareixen dades com la següent: una tercera part de la gent dediquem o estem generant relacions de barri, una altra tercera part de municipi, fora del mateix barri i una tercera part més, la resta, fora del municipi.

Per això mateix, la reconciliació i la simbiosi d'aquests dos tipus de criteris es fa del tot necessària.

Bé, ho hem de tenir en compte, però, alerta que ells ens porten molt avantatge, perquè fan delimitacions de districtes o àrees metropolitanes des de 1910. Gairebé, estem repetint tot el creixement evolutiu pel qual ells han passat: grans superfícies comercials, d'oci, etc., tant a fora com a dins de les ciutats, per tant, és racional que ens fixem en com han sabut donar solucions als problemes i no repetir-ne els errors. El fet cultural, el fenomen de l'associacionisme, entre altres qüestions, s'ha de tenir en compte perquè és molt important. S'ha d'anar amb cura per no dissenyar un model desproporcionat i allunyat de les necessitats exigides pel ciutadà; fixem-nos, per exemple, en coses com la importància del "problema" del nom que han de tenir les àrees metropolitanes, i quines són les regles que s'ha de seguir per a posar el nom precís a cadascuna d'elles.

De la mateixa manera que l'àrea gran s'ha de denominar Barcelona-Sabadell-Terrassa, la petita s'ha de dir Sabadell-Barberà-Castellar. Per tant, tothom surt a la foto. Això, avui en dia, és pensar en termes associatius.

Quina ha estat la dinàmica de la mobilitat metropolitana de l'àrea que anomenes petita?

Com ens explicava l'Assumpta Gener, l'any 1990, les immigracions cap a Sabadell són, bàsicament, de Barcelona i, les emigracions de Sabadell es dirigeixen, també bàsicament, cap als municipis de l'entorn. Implícitament s'ha tingut en compte tots els factors que generen la mobilitat ciutadana. Explícitament, hem volgut dir: Fem com si fóssim americans!

A mi em sembla que, els que us dediqueu a pensar la ciutat, us heu limitat a fer el diagnòstic i no heu assumit l'ètica que suposa alertar les administracions, tot plantejant, si cal, alternatives de contenció o de correcció del desenvolupament de les ciutats modernes. L'urbanista il·lustrat, aquell que es responsabilitza de donar contingut filosòfic al seu model d'estudi, ja no existeix?

A veure, la ciutat creix molt en extensió, però, en canvi, el creixement conjunt de l'àrea en nombre d'habitants no varia massa. El que sí que creix, doncs, és la mobilitat interna d'aquest territori. De quina manera? Barcelona i altres municipis de la zona han perdut tres-cents mil habitants i, d'altra banda, els municipis de les rodalies han crescut, en aquests quinze anys, gairebé un vint per cent, estem davant d'un creixement fort de naturalesa dispersa, les àrees residencials són urbanitzacions, sobretot, amb vivendes unifamiliars, és a dir: a un cinquanta per cent del territori li correspon un quinze per cent de població. Aleshores, un dels problemes que tenim, que jo crec que és solucionable, és que, en vint anys, hem gastat molt terreny i malgrat tot, valorant Sabadell respecte el seu entorn, queda força individualitzat i compacte.

Què s'hauria de fer?

Aquesta tendència, de creixement, s'hauria de corregir. Ens hem de basar en un creixement compacte. Una opció és potenciar els passadissos verds que tenim. Potenciar aquest passadís que hi ha entre Sabadell i Terrassa i allargar-lo per la Serra de Gallinés, encara que això signifiqui congelar la urbanització de Can Barata que a més, a cop d'ull, presenta il·legalitats. També hem de continuar-lo per Sant Cugat i Cerdanyola i intentar que connecti amb Collserola.

Però, el ciutadà, precisament, quan es desplaça entre ciutats, pot tenir la sensació que el camp s'està convertint en una mena de "no-lloc" i, a la vegada, que els límits de la seva ciutat s'han desdibuixat.

No. En aquesta àrea de què parlem, delimitada per Sabadell-Barberà-Sant Quirze-Castellar, inscrita entre aquests passadissos verds, les ciutats adquireixen individualitat urbana i, a la vegada, representen un territori caracteritzat per l'equilibri camp-ciutat. Es converteixen en entitats comprensibles,

contingudes i també més complexes i més riques. Constitueixen una primera escala urbana, més petita, imbricada de manera natural amb una de més gran que ens connecta amb Barcelona. Això ha permès un creixement econòmic que dóna viabilitat evolutiva a la zona.

I, el camp on queda?

Doncs, afortunadament, el nostre model de creixement ens ha portat a mantenir un fet estimable, fixa't, per exemple, que l'agricultura més rica és, precisament, la que es desenvolupa a l'àrea metropolitana: al Penedès, l'agricultura intensiva del Maresme, etc. És a dir, és aquí on es dóna amb més força la potenciació del sector primari.

Veus alguna relació entre aquest fenomen de la Ciutat de Ciutats amb el projecte noucentista de la Catalunya Ciutat?

No, de totes maneres és un tema que he estudiat poc, però crec que els noucentistes no pensaven, en termes dimensionals, en l'escala en què es pensa actualment. No compactaven com ho fem ara. Ho descrivien més en termes de ciutats separades.

Quina assignatura pendent tenim i et sembla que és la més preemp-tòria per aprovar?

Des del punt de vista econòmic, l'atur i, des del punt de vista territorial, el transport. El transport públic encara és deficitari i el vehicle privat té massa protagonisme. El creixement patològic que s'ha donat en l'àrea on vivim ha tingut dos períodes: l'un, el 1972-1982, quan es va produir la part més gran d'aquest creixement, marcat per l'especulació i la manca de disciplina i de referent urbanístic i l'altre, en canvi, el 1982 i 1992, ja amb la Generalitat, el creixement es compactat i contingut. Crec que ens mantenim dins un equilibri indústria-camp-urbanisme molt suggeridor i que, inevitablement, potencia l'arrelament econòmic. Que una empresa com la Sony estigui on està no és fruit de l'atzar, per exemple.

Quin element ressaltaries del Sabadell actual?

L'Eix Macià que s'ha constituït per donar centre.

Però donar centre a la rodalia, no a Sabadell.

No és només al propi Sabadell, sinó

EIX MACIÀ, SABADELL

JOSEP BUSONS

que, a més, li ha servit per guanyar "centralitat" dins l'àrea metropolitana gran.

És singular la nostra ciutat quant al manteniment d'una dualitat de centres. Això és un plantejament que pot aglutinar interessos o, al contrari, pot crear elements desintegradors?

Jo diria que els dos centres estan justificats perquè atrauen gent, cap d'ells són forats urbans, no estan morts. Això vol dir que tots dos fan falta. Algú podria qüestionar el cost de l'Eix, però, acceptant qualsevol tipus de crítica, en el fons, torno a repetir-ho, l'Eix era una necessitat. L'ús de la seva façana ningú pot discutir-lo, "El Corte Inglés" és un focus d'atracció i generador d'activitats indiscutible i ajuda a configurar les noves dimensions de la ciutat. A mi, personalment, m'agradaria que aquests dos centres acabessin trobant-se. D'alguna manera, la Ronda Zamenhof intenta fer-ho.

Sí, però això és continuar pensant en la ciutat-rendible, en termes de funcionalitat, i deixar de prioritzar la ciutat-relacional, no és això un problema reduccionista?

Sóc optimista i, per exemple, un lloc

com el "Baricentro" ha significat, per a certes poblacions, l'adquisició d'un centre que no tenien i comptar amb un espai que possibilita passar tot el dia, cosa que és bona.

Però, la valoració qualitativa que aquest espai i temps pot donar és, si més no, propera a l'aculturització. Els equipaments d'aquests espais són, culturalment, pobres.

Jo no ho veig així. És crear un altre tipus de "centralitat" que no descarta altres possibilitats. Que es pugui ensenyar a ballar sardanes davant d'"El Corte Inglés", que es pugui organitzar regates de modelisme al llac del Parc Catalunya, això és una forma més d'associacionisme cultural. I, en tot cas, intentem que el "Baricentro" tingui més humanitat, no neguem els Baricentros. En el fons, és intentar veure el problema com un canvi d'escala que possibilita l'existència de ciutats més riques i, això és important, amb més oportunitats. Per tant, no hi veig cap contradicció empobridora.

I què es fa amb els centres històrics?

Doncs jo crec que, precisament, un centre com el de Sabadell, estaria

més aprofitat i més potenciat si tingués unes àrees comercials com les que estem parlant, això sí, amb unes dimensions pensades per aquest espai. Sabadell és una ciutat molt rica, però encara som lluny d'altres territoris més avançats, per això mateix, hem de potenciar allò que genera activitat industrial i econòmica, no ens enganyem, és això el que manté les ciutats vives. Quant més nivell econòmic tinguem, i això a Sabadell es tradueix en un indiscutible augment de la renda per càpita, més capacitat de conservar tindrem i la nostra ciutat serà un lloc de més bon viure.

El ciutadà sabadellenc del futur, per a comprendre qui és, haurà de saber com s'ha fet Sabadell ara. Una època de canvis com la nostra és la que genera més preguntes i respostes possibles, per tant, les paraules de Joaquim Clusa poden ajudar-nos a entendre'ns com a ciutadans i a entendre la ciutat.

